

การศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย
ในสถานศึกษา สังกัดกลุ่มเครือข่ายพัฒนาอำเภอเมือง 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

A Needs Assessment of School Safety Management under the Mueang
District Development Network 1, Chiang Mai Primary Educational Service
Area Office 1

ภารณี มานารัตน์^{1*}, ธารณ ทองงอก² และ ภัทรมนัส ศรีตระกูล³

Paranee manarat^{1*}, Tharn Thongngok² and Phattharamanat Sritraku³

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Graduate student, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Chiang Mai University.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² Associate Professor, Department of Educational Foundations and Development, Faculty of Education, Chiang Mai University.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ Assistant Professor, Department of Educational Foundations and Development, Faculty of Education, Chiang Mai University.

*Corresponding author, E-mail: Punprince.manarat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา 2. เพื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา 3. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณประชากร คือ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาอำเภอเมือง 1 จังหวัดเชียงใหม่ ประชากร 314 คน กลุ่มตัวอย่าง 175 คน จาก 15 โรงเรียน การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยสถิติเชิงพรรณนาได้แก่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified})

ผลการศึกษาพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3. ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามกรอบ 4 กลุ่มภัย 3 ลำดับแรก เรียงตามลำดับความต้องการจำเป็น คือ 1) การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยด้านการป้องกันการล่อลวงลักพาตัว 2) การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยด้านการป้องกันโรคระบาดในสัตว์และโรคติดต่อจากสัตว์สู่คนด้านผลกระทบต่อสุขภาพทางกายและจิตใจ และ 3) การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยด้านการป้องกันการก่อวินาศกรรม

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การบริหารจัดการความปลอดภัย, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This study aimed to: (1) examine the current conditions of school safety management; (2) investigate the desirable conditions; and (3) analyze priority needs for improving school safety management. A quantitative survey design was employed. The population consisted of 314 school administrators and teachers from 15 primary schools under the Mueang District Development Network 1, Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 1. The sample size was 175 participants, determined using Krejcie and Morgan's table at a 95% confidence level. Data were collected using a structured questionnaire and analyzed using mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI Modified). The findings revealed that: (1) the overall current condition of school safety management was at a high level; (2) the desirable condition was at the highest level; and (3) the most critical priority needs were related to (1) prevention of luring and abduction, (2) prevention of zoonotic diseases and health-related threats, and (3) prevention of sabotage incidents. These findings highlight the need for schools to adopt systematic and proactive safety management strategies, particularly in addressing human-related threats and emerging health risks.

Keywords: Priority Needs, School Safety Management, Primary Schools

บทนำ

การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัลส่งผลให้ความปลอดภัยในสถานศึกษา ไม่อาจถูกจำกัดอยู่เพียงในมิติทางกายภาพหรือความมั่นคงเฉพาะหน้า หากแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงคุณภาพของระบบการศึกษาโดยรวมและแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสถานศึกษา ในการปกป้องดูแลผู้เรียนจากภัยหรือภาวะคุกคามทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาซึ่งผู้เรียนยังอยู่ในวัยเยาว์ และถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบางที่ต้องการการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การจัดการด้านความปลอดภัยจึงต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีกลไกที่ชัดเจนและสามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อสถานการณ์ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับพลวัตของโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะการเข้าสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งก่อให้เกิดความท้าทายใหม่ด้านความปลอดภัยของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา เช่น ภัยคุกคามทางไซเบอร์ ปัญหาสุขภาพจิต และโรคอุบัติใหม่ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการและการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการบริหารความเสี่ยง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) โดยในระดับนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการ (2564) ได้กำหนดกรอบ “สถานศึกษาปลอดภัย” ครอบคลุม 4 มิติ ได้แก่ ความปลอดภัยจากความรุนแรงของมนุษย์ อุบัติเหตุ การถูกละเมิดสิทธิ และผลกระทบด้านสุขภาพ

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ซึ่งมีสถานศึกษาจำนวนมากตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบท ยังคงมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และความพร้อมในการดำเนินงานด้านความปลอดภัย แม้ว่าจะมีนโยบายและแนวทางจากหน่วยงานต้นสังกัดแล้วก็ตาม ส่งผลให้การบริหารจัดการความปลอดภัยยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สอดคล้องกับ

อดิศร ตีปานธรรม (2561) ที่เสนอว่าการใช้เทคโนโลยีควรดำเนินการร่วมกับการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาเฉพาะบางมิติ เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน หรือการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา (วรรณิกา พงศ์เพ็ญจันทร์, 2565; สุภาวดี เทียนจันทร์, 2564) แต่ยังคงขาดการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเชิงระบบที่ครอบคลุม การบริหารจัดการความปลอดภัยในภาพรวม โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

ดังนั้น จึงยังคงมีช่องว่างขององค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการความปลอดภัย ในสถานศึกษาว่าด้านใดควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์การศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรับมือความเสี่ยงและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษามีความพร้อมในการคุ้มครองผู้เรียนอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ การวิจัยและพัฒนากลยุทธ์ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ยังเป็นการตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 เรื่อง “การศึกษาที่มีคุณภาพ” ซึ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ครอบคลุมและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน การมุ่งเน้นพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา จึงไม่เพียงแต่ช่วยลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยคุกคามที่หลากหลายเท่านั้น แต่ยังเป็น การเสริมสร้างคุณภาพการศึกษาในภาพรวม สร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะยาว และยกระดับบทบาทของสถานศึกษาในฐานะกลไกหลัก ในการสร้างทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพสำหรับสังคมในอนาคต ดังนั้น จากปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในมิติต่าง ๆ และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ตามกรอบ 4 กลุ่มภัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงวิจจัยที่ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นฐานในการกำหนดนโยบายหรือพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาในระยะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา
3. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้อาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในสถานศึกษา

ความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการคุ้มครองผู้เรียนให้ปลอดภัยจากภัยคุกคามในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ได้กำหนดกรอบความปลอดภัยในสถานศึกษาออกเป็น 4 กลุ่มภัย ได้แก่ ภัยจากความรุนแรงของมนุษย์

ภัยจากอุบัติเหตุ ภัยจากการถูกละเมิดสิทธิ และภัยจากผลกระทบด้านสุขภาวะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการความปลอดภัยแบบองค์รวม

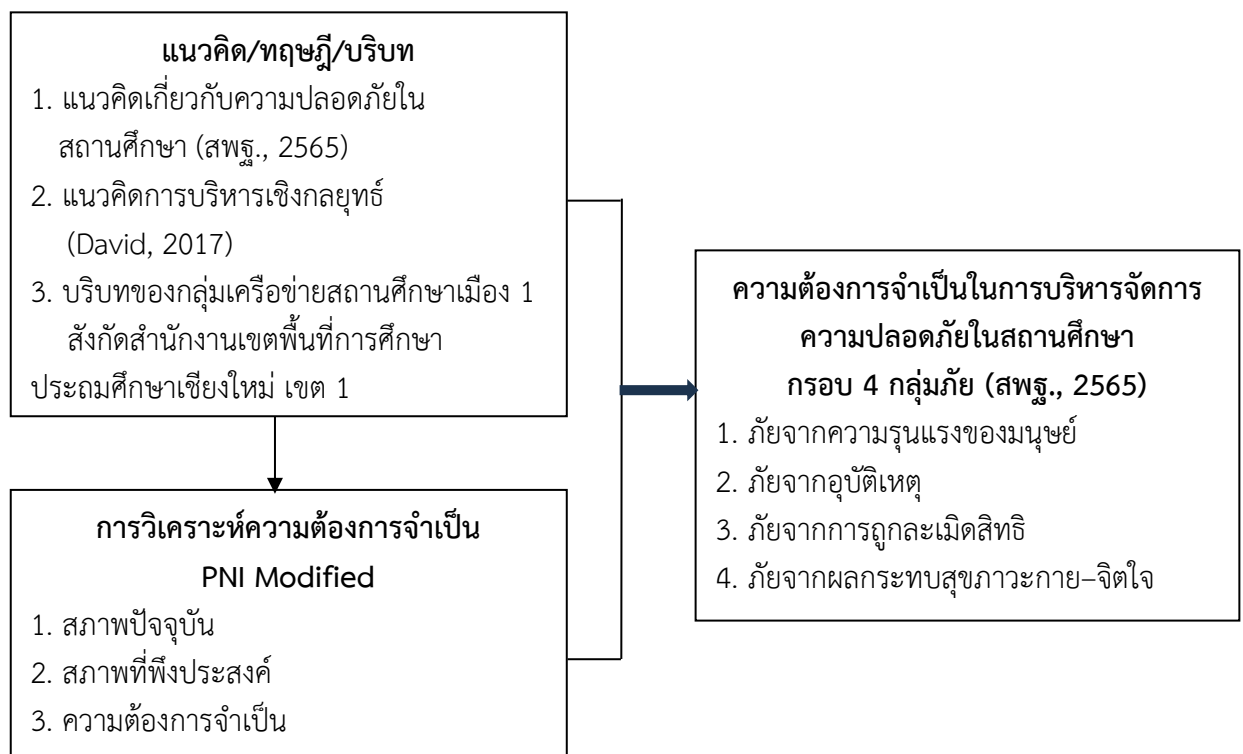
2. แนวคิดการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์

การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการกำหนดทิศทาง และแนวทางการดำเนินงานขององค์กรอย่างเป็นระบบ โดยประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ การติดตาม และการประเมินผล (David, 2017) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทขององค์กร

3. แนวคิดความต้องการจำเป็น

แนวคิดความต้องการจำเป็น เป็นการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา โดยใช้ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) ตามแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (2548) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยเชื่อมโยงการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษากับการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็นตามกรอบ 4 กลุ่มภัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้รับผิดชอบงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จาก 15 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาอำเภอเมือง 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 รวมทั้งสิ้น 314 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 คน กำหนดขนาดโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.66–1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.90 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์						
1.1) การป้องกันการทะเลาะวิวาท	4.20	0.41	มาก	4.40	0.50	มาก
1.2) การป้องกันการกลั่นแกล้งรังแก	4.20	0.41	มาก	4.40	0.50	มาก
1.3) การป้องกันการชุมนุมประท้วงและการจลาจล	3.60	0.50	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด
1.4) การป้องกันการก่อวินาศกรรม	3.40	0.50	ปานกลาง	4.60	0.50	มากที่สุด
1.5) การป้องกันการระเบิด	3.40	0.50	ปานกลาง	4.60	0.50	มากที่สุด
1.6) การจัดการสารเคมีและวัตถุอันตราย	3.40	0.50	ปานกลาง	4.60	0.50	มากที่สุด
1.7) การป้องกันการล่อลวงลักพาตัว	3.40	0.50	ปานกลาง	4.80	0.41	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	3.66	0.48	มาก	4.57	0.49	มากที่สุด
2. ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ						
2.1) การป้องกันภัยธรรมชาติ	3.53	0.51	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด
2.2) การป้องกันภัยจากอาคารและสิ่งปลูกสร้าง	4.40	0.50	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด
2.3) การป้องกันภัยจากยานพาหนะ	4.40	0.50	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด
2.4) การป้องกันภัยจากการจัดกิจกรรม	4.40	0.50	มาก	4.80	0.41	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.18	0.50	มาก	4.65	0.48	มากที่สุด
3. ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์						
3.1) การป้องกันการถูกละเมิดสิทธิและละเลย	4.40	0.50	มาก	4.67	0.48	มากที่สุด

รายการประเมิน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
3.2) การป้องกันการคุกคามทางเพศ	4.20	0.41	มาก	4.73	0.45	มากที่สุด
3.3) การส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม	4.33	0.48	มาก	4.67	0.48	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.31	0.47	มาก	4.69	0.47	มากที่สุด
4. ภัยที่เกิดจากผลกระทบสุขภาพทางกายและจิตใจ						
4.1) การป้องกันและจัดการภาวะจิตเวช	4.20	0.41	มาก	4.40	0.50	มาก
4.2) การป้องกันการติดยาและเทคโนโลยี	4.20	0.41	มาก	4.40	0.50	มาก
4.3) การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	4.20	0.41	มาก	4.40	0.50	มาก
4.4) การป้องกันและควบคุมโรคระบาดในมนุษย์	4.20	0.41	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด
4.5) การป้องกันภัยไซเบอร์และความปลอดภัยออนไลน์	4.47	0.51	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด
4.6) การป้องกันการพนันและพฤติกรรมเสี่ยง	4.40	0.50	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด
4.7) การป้องกันและควบคุมมลภาวะสิ่งแวดล้อม	3.53	0.64	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด
4.8) การป้องกันโรคระบาดในสัตว์และโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน	3.53	0.64	มาก	4.80	0.41	มากที่สุด
4.9) การป้องกันและแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการ	4.20	0.41	มาก	4.53	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.10	0.48	มาก	4.55	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	4.06	0.48	มาก	4.61	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ในสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.48) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเกี่ยวกับภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ มีค่าเฉลี่ยในลำดับสูงสุด ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.47) รองลงมา คือ การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเกี่ยวกับภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ($\bar{X}=4.18$, S.D.=0.50) และการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเกี่ยวกับภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย ($\bar{X}=3.66$, S.D.=0.48) ส่วนในสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.61$, S.D.=0.49) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเกี่ยวกับภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ มีค่าเฉลี่ยในลำดับสูงสุด ($\bar{X}=4.69$, S.D.=0.48) รองลงมาคือการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเกี่ยวกับภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ($\bar{X}=4.65$, S.D.=0.48) และการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาเกี่ยวกับภัยที่เกิดจากผลกระทบสุขภาพทางกายและจิตใจมีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย ($\bar{X}=4.55$, S.D.=0.49)

จากผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา สามารถนำไปวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNI_{modified})

รายการประเมิน	\bar{X}	\bar{X}	PNI _{modified}	ลำดับ
	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่พึงประสงค์		
1. ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์				
1.1) การป้องกันการทะเลาะวิวาท	4.20	4.40	0.05	12
1.2) การป้องกันการกลั่นแกล้งรังแก	4.20	4.40	0.05	12
1.3) การป้องกันการชุมนุมประท้วงและการจลาจล	3.60	4.60	0.28	6
1.4) การป้องกันการก่อวินาศกรรม	3.40	4.62	0.35	3
1.5) การป้องกันการระเบิด	3.40	4.60	0.35	4
1.6) การจัดการสารเคมีและวัตถุอันตราย	3.40	4.60	0.35	4
1.7) การป้องกันการล่อลวงลักพาตัว	3.40	4.80	0.41	1
2. ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ				
2.1) การป้องกันภัยธรรมชาติ	3.53	4.60	0.30	5
2.2) การป้องกันภัยจากอาคารและสิ่งปลูกสร้าง	4.40	4.60	0.05	13
2.3) การป้องกันภัยจากยานพาหนะ	4.40	4.60	0.05	13
2.4) การป้องกันภัยจากการจัดกิจกรรม	4.40	4.80	0.09	9
3. ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์				
3.1) การป้องกันการถูกทอดทิ้งและละเลย	4.40	4.67	0.06	11
3.2) การป้องกันการคุกคามทางเพศ	4.20	4.73	0.13	7
3.3) การส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม	4.33	4.67	0.08	10
4. ภัยที่เกิดจากผลกระทบสุขภาพทางกายและจิตใจ				
4.1) การป้องกันและจัดการภาวะจิตเวช	4.20	4.40	0.05	12
4.2) การป้องกันการติดเกมและเทคโนโลยี	4.20	4.40	0.05	12
4.3) การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	4.20	4.40	0.05	12
4.4) การป้องกันและควบคุมโรคระบาดในมนุษย์	4.20	4.60	0.10	8
4.5) การป้องกันภัยไซเบอร์และความปลอดภัยออนไลน์	4.47	4.60	0.03	14
4.6) การป้องกันการพนันและพฤติกรรมเสี่ยง	4.40	4.60	0.05	13
4.7) การป้องกันและควบคุมมลภาวะสิ่งแวดล้อม	3.53	4.60	0.30	5
4.8) การป้องกันโรคระบาดในสัตว์และโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน	3.53	4.80	0.36	2
4.9) การป้องกันและแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการ	4.20	4.53	0.08	10

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยใช้ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และกำหนดเกณฑ์พิจารณาที่ค่า PNI มากกว่า 0.20 พบว่ามีหลายประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเร่งด่วน ซึ่งสะท้อนช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ พบว่าการป้องกันการล่อลวงลักพาตัว มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI_{modified} = 0.41) รองลงมา ได้แก่ การป้องกันการก่อวินาศกรรม การป้องกันการระเบิด และการจัดการสารเคมีและวัตถุอันตราย (PNI_{modified} = 0.35 เท่ากัน) รวมทั้งการป้องกันการชุมนุมประท้วงและการจลาจล (PNI_{modified} = 0.28) แสดงให้เห็นว่าประเด็นด้านความปลอดภัย

จากความรุนแรงของมนุษย์ยังมีช่องว่างในการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ

ในด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ พบว่า การป้องกันภัยธรรมชาติมีความต้องการจำเป็น ($PNI_{\text{modified}} = 0.30$) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการเตรียมความพร้อมและการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา

ส่วนด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ พบว่าไม่มีรายการใดมีค่า PNI_{modified} สูงกว่า 0.20 แสดงให้เห็นว่าสภาพการดำเนินงานในปัจจุบันค่อนข้างสอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์

สำหรับด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบต่อสุขภาพทางกายและจิตใจ พบว่า การป้องกันโรคระบาดในสัตว์และโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน ($PNI_{\text{modified}} = 0.36$) และการป้องกันและควบคุมมลภาวะสิ่งแวดล้อม ($PNI_{\text{modified}} = 0.30$) เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูง สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบเฝ้าระวังและการจัดการด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

โดยสรุป ประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การป้องกันการล่อลวงลักพาตัว รongลงมา ได้แก่ การป้องกันการก่อวินาศกรรม การป้องกันการระเบิด การจัดการสารเคมีและวัตถุอันตราย และการป้องกันโรคระบาดในสัตว์และโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน ซึ่งเป็นประเด็นที่สถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการพัฒนานโยบาย มาตรการ และระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษายังมีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในมิติของกลุ่มภัยจากความรุนแรงของมนุษย์ และกลุ่มภัยด้านผลกระทบต่อสุขภาพทางกายและจิตใจ ซึ่งมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดการศึกษาครั้งนี้ จึงทำหน้าที่เป็นการวิจัยเชิงวินิจฉัยที่ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้เป็นฐานในการกำหนดนโยบายหรือพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการความปลอดภัย ในสถานศึกษาในระยะต่อไป และจากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา พบว่า มีประเด็นสำคัญที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) สูงกว่า 0.20 หลายรายการ โดยเฉพาะด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ภัยธรรมชาติ และภัยที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้เรียน ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

ประการแรก ผลการศึกษาพบว่า การป้องกันการล่อลวงลักพาตัว การก่อวินาศกรรม การระเบิด และการจัดการสารเคมีหรือวัตถุอันตราย เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูง สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาต้องพัฒนามาตรการป้องกันภัยคุกคามจากมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Beraun-Vasquez et al. (2025) พบว่า ปัจจัยด้านความรุนแรง ในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยโรงเรียนจำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันและระบบเฝ้าระวังที่ชัดเจน เพื่อลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรงของนักเรียนและบุคคลภายนอก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างโรงเรียนที่ปลอดภัย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการมีระบบความปลอดภัยและแผนป้องกันเหตุฉุกเฉิน เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน

ประการที่สอง ผลการศึกษายังพบว่า การป้องกันการชุมนุมประท้วง การทะเลาะวิวาท และการก่อกวนก่อกองกำลัง แม้บางรายการจะมีค่า PNI_{modified} ไม่สูงมาก แต่ยังเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมวัฒนธรรมที่เคารพสิทธิและความแตกต่างของผู้เรียน อันจะช่วยลดปัญหาการก่อกวนก่อกองกำลังและความรุนแรง

ในโรงเรียนได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Zhao et al. (2024) ที่พบว่า การกลั่นแกล้งในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียน เช่น ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า และพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ดังนั้น การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนจึงต้องให้ความสำคัญกับการป้องกันความรุนแรงระหว่างนักเรียน ทั้งในรูปแบบทางกายภาพและในโลกไซเบอร์

ประการที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า การป้องกันภัยธรรมชาติ มีค่าความต้องการจำเป็นค่อนข้างสูง สะท้อนว่าสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาระบบการเตรียมความพร้อม และการบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางแผน การซักซ้อมแผนเผชิญเหตุ และการจัดระบบการบริหารความเสี่ยงภายในโรงเรียน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Bruce Taylor ซึ่งอธิบายว่าการสร้างโรงเรียนที่ปลอดภัยจำเป็นต้องมีระบบการจัดการความเสี่ยงและการเตรียมความพร้อมต่อเหตุฉุกเฉินอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติ เหตุรุนแรง หรือสถานการณ์วิกฤตอื่น ๆ โดยการวางแผนมาตรการป้องกัน และแผนตอบสนองเหตุฉุกเฉินที่ชัดเจนจะช่วยลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา (Taylor, 2012)

ประการสุดท้าย ผลการศึกษพบว่า การป้องกันโรคระบาดในสัตว์และโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน รวมถึงการป้องกันและควบคุมมลภาวะสิ่งแวดล้อม มีค่าความต้องการจำเป็นค่อนข้างสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการความปลอดภัย ในสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสุขภาวะของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อมโดยรอบ ไม่ใช่เพียงการป้องกันความรุนแรงหรืออุบัติเหตุเท่านั้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bruce Taylor ที่เสนอว่าการพัฒนาโรงเรียนที่ปลอดภัยควรเป็นการบริหารจัดการความปลอดภัยแบบองค์รวม (Comprehensive School Safety) ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สุขภาพของผู้เรียน และระบบการจัดการความเสี่ยงต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียน (Taylor, 2012)

โดยสรุป ผลการศึกษครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับหลายมิติทั้งภัยจากมนุษย์ ภัยพิบัติ และสุขภาวะของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัยหลายการศึกษา ที่ชี้ว่าโรงเรียนควรพัฒนาระบบการจัดการความปลอดภัยแบบองค์รวม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา พบว่ามีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ในหลายประเด็น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านนโยบายและแผนงาน ควรใช้ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเป็นฐานในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาระบบความปลอดภัยอย่างเป็นระบบและมีตัวชี้วัดชัดเจน
2. ด้านการป้องกันภัยจากมนุษย์ ควรพัฒนามาตรการป้องกันการล่อลวง ลักพาตัว และการก่อวินาศกรรม พร้อมทั้งจัดระบบเฝ้าระวังและฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุอย่างสม่ำเสมอ
3. ด้านภัยธรรมชาติ ควรจัดทำและฝึกซ้อมแผนป้องกันและรับมือภัยธรรมชาติให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่
4. ด้านสุขภาวะผู้เรียน ควรส่งเสริมการดูแลสุขภาพกายและจิตใจ รวมถึงการป้องกันโรคติดต่อและโรคจากสัตว์สู่คน
5. ด้านการมีส่วนร่วม ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนในการบริหารจัดการความปลอดภัย

6. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเฝ้าระวังและจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ

7. การวิจัยต่อไปควรพัฒนาโมเดลการบริหารความปลอดภัยและทดลองใช้จริง รวมทั้งขยายการศึกษาไปยังบริบทพื้นที่ที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

ชาตรี ศรีธนู. (2563). แนวคิดการพัฒนาระบบ MOE Safety Center ในบริบทการบริหารจัดการของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ชญัตว์ ปานนัรบร้อย. (2567). การบริหารจัดการความปลอดภัยในยุคดิจิทัล. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธำรงค์ จันฤทธิ. (2567). การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างโรงเรียนปลอดภัย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วรรณิภา พงศ์เพ็ญจันทร์. (2565). การพัฒนารูปแบบการดูแลและสร้างความปลอดภัยแก่นักเรียนในยุคดิจิทัลโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์, 13(4), 50–60.

สุภาวดี เทียนจันทร์. (2564). การจัดการสุขภาวะและความปลอดภัยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเขตเมือง. วารสารสุขศึกษาและพัฒนาสังคม, 18(2), 38–46.

สุวิมล ว่องวานิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1. (2568). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2568. เชียงใหม่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

อดิศร ตีปานธรรม. (2561). ระบบการมีส่วนร่วมในการสร้างความปลอดภัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษา.

Beraun-Vasquez, H., Fabian-Arias, E., & Ruiz-Balvin, M. (2025). Key factors influencing school violence in Peruvian emblematic schools post-pandemic. *Frontiers in Education*, 9, 1462925.

David, F. R. (2017). *Strategic management: Concepts and cases* (16th ed.). Harlow: Pearson.

Taylor, B. (2012). *Evaluation of school safety practices*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, National Institute of Justice.

Zhao, N., Yang, S., Zhang, Q., Wang, J., Xie, W., Tan, Y., & Zhou, T. (2024). School bullying results in poor psychological conditions: Evidence from a survey of 95,545 subjects. *Frontiers in Psychology*, 15, 1279872.